

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

Kiállítási jog gyakorlása

Ügyszám: SZJSZT 25/2005

Az rendőrség által feltett kérdések:

A szakértő feladata annak megállapítása, hogy

- 1) az ügyben kit illetnek meg a szerzői jogok, ki tekinthető V. Á. jogutódjának?
- 2) Mire terjednek ki a jogosítványai a jogutódnak? (F. I. és Cs. Gy. Zs., valamint V. Á.-né tanúk vallomásában szereplő feltételeket szabhat-e a jogutód a kiállítás engedélyezéséhez?)
- 3) Jogosan tiltotta-e meg a kiállítást V. Á.-né? (az iratok között fellelhető közjegyzői végzés alapján V. Á. örökösei: ifj. V. Á., V. A. és V. K. 1/3-1/3 részben, míg hasznélvező V. Á.-né; Cs. Gy. Zs. tanúvallomása szerint V. A. és V. K. nem tiltották meg a kiállítás megrendezését)
- 4) Az F. Galéria Kft. Az általa kiállított képek nyilvános kiállításával, a CD-lemezek terjesztésével, az Interneten való közzétételével, a C. Televízió felvételének sugárzásával megállapítható-e jövedelemszerzés, illetve jövedelemfokozás?
- 5) Felmerülhet-e jelen esetben károkozás a jogutód számára, amennyiben a tiltása ellenére megrendezésre kerül a kiállítás?
- 6) A. J. megsértette-e a szerzői jogokat azzal, hogy nem ajánlotta fel a jogutódnak elővásárlási jogát az F. Galéria Kft.-nek történő értékesítést megelőzően?
- 7) A katalógus (a CD-lemez) sérti, sértette-e a szerzői jogokat?
- 8) Jelen esetben a kiállításért a jogutódot díjazás megilleti-e, amennyiben igen, milyen mértékű?
- 9) A szakértő egyéb észrevétele.

Az eljáró tanács szakvéleménye

Ad.1. A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény 9. § (4) bekezdése alapján a szerzői vagyoni jogok örökölhetők, róluk halál esetére rendelkezni lehet. A szerzői vagyoni jogok öröklésére egyebekben a Ptk. szabályai az irányadók.

Az ügyben a Szerzői Jogi Szakértő Testület számára megküldött iratok között található hagyatékátadó végzés alapján törvényes öröklés útján vált V. Á. jogutódjává az örökhagyót megillető mindenkori szerzői jogok és jogdíjak tekintetében V. A., V. Á. és V. K., mint V. Á. gyermekei, valamint az egész hagyatékon fennálló özvegyi hasznélvezeti jog tekintetében V. Á.-né Sz. K.

Előre kell bocsátani, hogy az egységes bírói gyakorlat (BH 1972.7096.; BH 1979.367.) és a szakirodalom szerint [Petrik Ferenc: A szerzői jog. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1990, 72. o.; Gyertyánfy Péter (szerk.): A szerzői jogi törvény magyarázata, KJK Kerszöv, 2000. 69. o.] a szerzői vagyoni jogokon fennálló özvegyi haszonélvezeti jog a jogdíjra való igényt jelenti, ennek az érvényesítése azonban elválaszthatatlanul összekapcsolódik az engedélyezési jog gyakorlásával, így a **haszonélvezeti jog fennállása alatt az engedélyezési jogot** sem az állagörökösök, hanem **az özvegyi haszonélvezeti jog jogosultja – V. Á.-né – gyakorolja.**

Ad.2. A jogutód jogosítványai a vagyoni jogok vonatkozásában a szerző jogaival azonos terjedelműek. Ezek konkrét tartalmát az Szjt. 16. §-a határozza meg, amely szerint a szerzői jogi védelem alapján a szerzőnek kizárólagos joga van a mű anyagi formában és nem anyagi formában történő bármely felhasználására és minden egyes felhasználás engedélyezésére. E törvény eltérő rendelkezése hiányában a felhasználásra engedély felhasználási szerződéssel szerezhető. Eltérő rendelkezésnek minősül e tekintetben az Szjt. 16. § (5) bekezdésének első mondata, amelynek alapján a törvényben meghatározott esetekben a szerzőt a mű felhasználásáért megfelelő díjazás illeti meg anélkül, hogy a felhasználás engedélyezésére kizárólagos joga volna.

Ebből a két rendelkezésből következik, hogy **egyes felhasználások engedélyezésére a szerzőnek kizárólagos joga van**, más felhasználások tekintetében a felhasználásra az engedélyt a törvény adja meg, de a szerzőt megfelelő díjazás illeti ezért. A kizárólagos engedélyezési jog **magában foglalja annak lehetőségét, hogy a szerző/jogutód akár meg is tiltsa a felhasználást**, továbbá azt is, hogy **a felhasználás egyéb feltételeit meghatározza.**

Ad.3. Tekintettel a fentebb kifejtettekre **a kiállítás engedélyezésének jogát az özvegyi haszonélvezeti jogot gyakorló V. Á.-né gyakorolhatta. Ebbe a jogba pedig beletartozik a kiállítás megtiltásának lehetősége is.** Az eljáró tanács megjegyzi, hogy az a tény, hogy az állagörökösök „nem tiltották meg” a kiállítás megrendezését, a szerzői jogi szabályozás alapján nem tekinthető a kiállítás „engedélyezésének”. Még abban az esetben is, ha ők gyakorolták volna az engedélyezés jogát, akkor is kifejezetten és írásban kellett volna rendelkeznie az engedélyről a feleknek. Szerzői jogi szempontból nem tekinthető érvényesen megadott engedélynek a felhasználásra, ha néhány jogutód nem tiltotta meg azt.

Ad.4. A kérdésben említett négy cselekmény egymástól függetlenül, önállóan ítélandó meg. Előre kell bocsátani, hogy mind a négy cselekmény a szerző engedélyéhez kötött felhasználást valósít meg, függetlenül attól, hogy az jövedelemszerzési vagy jövedelemfokozási célt szolgált-e.

A képzőművészeti, fotóművészeti, építészeti és iparművészeti alkotás kiállításához a szerző engedélye szükséges. [Szjt. 69. § (2) bekezdés] A törvény nem tesz különbséget a „nyilvános” és „nem nyilvános” kiállítás között, ebből következően valamennyi kiállításához a szerző engedélye szükséges.

Az alkotások anyagi hordozón történt rögzítése a többszörözés felhasználási cselekményét valósítja meg, amelynek engedélyezése a szerző kizárólagos joga. [18. § (1) bekezdés]

Az Interneten való közzététel az Szjt. 26. § (8) bekezdése szerint a mű olyan, a műnek a szerző engedélyéhez kötött nyilvánossághoz közvetítésének minősül, amelyre jellemző, hogy a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatják meg.

A C. Televízióban leadott beszámoló a kiállításról kétséges, hogy megfelel-e az Szjt. 37. §-ának, amely szerint egyes művek az időszerű, napi eseményekről való tájékoztatás céljára – a cél által indokolt terjedelemben – szabadon felhasználhatók. Egy kiállítás megnyitója ugyanis csak abban az esetben tekinthető időszerű, napi eseménynek, ha a beszámoló rövid időn belül leadásra kerül. A jelen esetben viszont a kiállítás megnyitása (2004. december 17.) és az adásba kerülés (2005. január 15.) között majdnem egy hónap eltelt, így az időszerűség követelményének nem feltétlenül tesz eleget.

A feltett kérdésnek a jövedelemfokozásra, illetve a jövedelemszerzésre irányuló része nehezen értelmezhető. Ugyanis még abban az esetben is, ha ennek a két fogalomnak jelentősége lenne a jogsértés megállapításánál, akkor sem a ténylegesen bekövetkezett jövedelemfokozás vagy jövedelemszerzés lenne vizsgálendő, hanem az erre irányuló szándék. Tekintettel azonban arra, hogy a fenti felhasználási cselekmények jogsértő megvalósításához nem szükséges ilyen szándék, ezért a kérdés megválaszolására ilyen szempontból nincs szükség.

Amennyiben a kérdés arra irányult, hogy az F. Galéria jövedelemszerzését szolgálták-e ezek a jogosulatlan felhasználások úgy nyilvánvalóan azt a választ kell adni, hogy igen, hiszen egy műkereskedelmi cég megnyitása esetén annak tulajdonosai az üzlet érdekében a fent felsorolt tevékenységeket végzik.

Ugyanakkor azonban tekintettel arra, hogy büntető eljárásban kérték a Szerzői Jogi Szakértő Testület véleményét, a cselekmények vizsgálendók abból a szempontból, hogy haszonszerzés végett vagy vagyoni hátrányt okozva valósították-e meg azokat.

Figyelembe véve, hogy a Btk. 329/A. §-a a haszonszerzés célzatát és a vagyoni hátrány eredményét vagylagos feltételként tartalmazza, ezért bármelyik bekövetkezése esetén megvalósul a bűncselekmény. Tekintve, hogy a felhasználásokkal kapcsolatban a jogosultak nem adtak engedélyt, így az ennek fejében járó esetleges díjazástól is elestek, megállapítható, hogy legalább az elmaradt jogdíj mértékében bekövetkezett a vagyoni kár okozása.

Ad.5. Az eset valamennyi körülményét megismerve az eljáró tanács úgy véli, hogy elsősorban a vagyoni jogok megsértése miatt érte kár a jogutódokat. A jogszerű felhasználás esetén fizetendő jogdíj elmaradása mindenképp kárként jelentkezik náluk.

Annak eldöntése, hogy a jogutódot nem vagyoni kár jogcímén érte-e kár a tiltása ellenére megrendezett kiállítás miatt, az ügyben rendelkezésre bocsátott dokumentumok alapján nem dönthető el, ez a későbbiekben bizonyítás kérdése lehet.

Ad.6. A kérdés nem a szerzői jogi szabályok értelmezését igényli, hanem az A. J. és id. V. Á. közötti adásvételi szerződésnek az általános polgári jogi szabályok alapján történő interpretációját. Az eljáró tanács elé azonban nem került olyan dokumentum, amely azt bizonyítaná, hogy V. Á. olyan feltétellel adta el A. J.-nek az alkotásokat, hogy ahhoz a jogutódok elővásárlási joga kötődne.

A szerzői jogi törvény elővásárlási jogot a szerzőnek vagy jogutódjának nem biztosít, így az eljáró tanács válasza erre a kérdésre tehát nemleges.

Ad.7. A művek többszörözése akár anyagi formában, akár nem anyagi formában a szerző/jogutód kizárólagos joga. Az engedély kérésének elmulasztásával történt felhasználás sérti az Sztj. 18. §-ában meghatározott többszörözési jogát.

Ad.8. A fent említett felhasználási cselekmények a szerző/jogutód engedélyét követelik meg, aki az engedély fejében díjat követelhet. Tekintettel arra, hogy a felhasználás díját maga a jogosult határozhatja meg (akár úgy is, hogy nem kér díjat), ezért az eljáró tanács e tekintetben nem kíván állást foglalni. Megjegyzi azonban, hogy a bíróság számára ilyen esetekben a piacon egyébként szokásos árak segítséget jelenthetnek. A HUNGART Vizuális Művészek Közös Jogkezelő Társasága Egyesület – évente a Magyar Közlönyben közzétett – díjszabásában szerepel a kiállítások engedélyezése esetén kért díj, ez az összeg tíz fő kiállító művészig 2004. évben 10.000 Ft volt. Természetesen a díjszabásban közölt díjtételek csak a HUNGART által képviselt szerzők esetében kötelezőek.

Ad.9. Az eljáró tanács nem kíván egyéb észrevételt tenni.

Budapest, 2005. november 10.

Dr. Győri Erzsébet
a tanács elnöke

Dr. Gyenge Anikó
a tanács előadó tagja

Banga Ferenc
a tanács szavazó tagja